

Buxoro bastakorlik maktabining rivojlanish tendensiyalari

Nilufar Saidovna Boboyeva
BuxDU

Annotatsiya: Mazkur maqolada Buxoro bastakorlik maktabining shakllanish jarayoni, uning musiqiy-estetik tamoyillari hamda tarixiy rivojlanish bosqichlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Buxoro qadimdan Markaziy Osiyoning yirik madaniy markazlaridan biri sifatida shakllangan bo'lib, bu hududda musiqa san'ati, xususan bastakorlik an'analari o'ziga xos ijodiy maktab sifatida taraqqiy etgan. Maqolada Buxoro bastakorlik maktabining shakllanishida maqom san'ati, xalq kuy-qo'shiqlari, saroy madaniyati hamda ustoz-shogird an'anasining o'rni yoritib beriladi. Shuningdek, bastakorlarning ijodiy uslubi, musiqiy tafakkuri va milliy ohanglarni yaratish jarayonidagi estetik qarashlari tahlil qilinadi. Maqola natijalari milliy musiqa merosini o'rganish, musiqa ta'limida bastakorlik maktablari tarixini yoritish hamda yosh avlodda milliy musiqiy tafakkurni shakllantirishda muhim ilmiy manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Buxoro, bastakorlik, maqom, Shashmaqom, an'ana, musiqa merosi, ijodiy tamoyillar, evolyutsiya, ustoz-shogird, milliy musiqa

Development trends of the Bukhara compositional school

Nilufar Saidovna Boboyeva
Bukhara State University

Abstract: This article scientifically analyzes the formation process of the Bukhara compositional school, its musical and aesthetic principles and stages of historical development. Bukhara has long been one of the major cultural centers of Central Asia, and musical art, in particular, compositional traditions, have developed in this region as a unique creative school. The article highlights the role of maqom art, folk songs, court culture, and the teacher-student tradition in the formation of the Bukhara compositional school. It also analyzes the creative style of composers, musical thinking, and aesthetic views in the process of creating national melodies.. The results of the article serve as an important scientific source for studying the national musical heritage, illuminating the history of composition schools in music education, and forming national musical thinking in the younger generation.

Keywords: Bukhara, composition, maqom, Shashmaqom, tradition, musical heritage, creative principles, evolution, teacher-student, national music

Kirish

O'zbek xalqining boy musiqa madaniyati asrlar davomida shakllangan va rivojlangan noyob san'at tizimini o'zida mujassam etadi. Ushbu madaniy merosning muhim tarkibiy qismlaridan biri bastakorlik san'ati hisoblanadi. Bastakorlik - bu nafaqat musiqa yaratish jarayoni, balki milliy ruh, tarixiy tajriba va estetik qarashlarning uyg'unlashgan ifodasidir. Markaziy Osiyo hududida shakllangan bastakorlik maktablari orasida Buxoro bastakorlik maktabi alohida o'rin egallaydi.

Buxoro qadimdan ilm-fan, madaniyat va san'at markazi sifatida tanilgan. Bu hududda musiqiy madaniyat ham juda yuqori darajada rivojlangan bo'lib, ayniqsa maqom san'ati hamda bastakorlik an'analari boy tarixiy tajribaga ega. Buxoro amirligi davrida saroy madaniyati rivojlanishi bilan professional musiqachilar va bastakorlar faoliyati ham kengaygan. Natijada bu hududda o'ziga xos ijodiy uslubga ega bo'lgan bastakorlik maktabi shakllangan.

Buxoro bastakorlik maktabining rivojlanishida xalq musiqa an'analari, maqom tizimi, diniy va marosim qo'shiqlari hamda ustoz-shogird an'anasi muhim rol o'ynagan. Ayniqsa Shashmaqom tizimi bu maktabning asosiy musiqiy poydevori hisoblanadi. Bastakorlar maqom ladlari, murakkab ritmik tuzilmalar va o'ziga xos melodik rivojlanish tamoyillaridan foydalanib yangi kuy va qo'shiqlar yaratganlar.

Mazkur bastakorlik maktabining yana bir muhim jihati uning ijodiy tamoyillarida namoyon bo'ladi. Bastakorlar milliy ohanglar asosida yangi musiqiy shakllar yaratish, an'anaviy usullarni saqlagan holda ularni boyitish va rivojlantirishga intilganlar. Shu sababli Buxoro bastakorlik maktabi nafaqat an'anaviy musiqa merosini saqlash, balki uni yangi bosqichlarga olib chiqishda ham muhim ahamiyat kasb etgan.

Bugungi kunda milliy musiqa merosini o'rganish jarayonida bastakorlik maktablarining tarixiy rivojlanishini ilmiy jihatdan tahlil qilish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa Buxoro bastakorlik maktabining shakllanishi, uning ijodiy tamoyillari hamda evolyutsion rivojlanish bosqichlarini o'rganish milliy musiqa tarixini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Mazkur maqolaning maqsadi Buxoro bastakorlik maktabining ijodiy tamoyillarini hamda uning tarixiy rivojlanish bosqichlarini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot davomida bastakorlik maktabining shakllanish omillari, ijodiy xususiyatlari va zamonaviy rivojlanish yo'nalishlari yoritib beriladi.

Buxoro bastakorlik maktabi Markaziy Osiyo hududida shakllangan eng qadimiy va boy musiqiy an'analardan biri hisoblanadi. Bu maktabning shakllanishi Buxoro shahrining tarixiy, madaniy va ijtimoiy hayoti bilan chambarchas bog'liqdir. Buxoro qadimdan ilm-fan, adabiyot, san'at va musiqa rivojlangan yirik markaz sifatida tanilgan. Bu yerda turli davrlarda yashab ijod qilgan olimlar, shoirlar va san'atkorlar mintaqaning madaniy taraqqiyotiga katta hissa qo'shganlar. Musiqa san'ati ham ushbu

jarayonning muhim tarkibiy qismi bo'lib, bastakorlik faoliyati aynan shu madaniy muhitda shakllanib rivojlangan.

Buxoro bastakorlik maktabining paydo bo'lishi uzoq tarixiy jarayon bilan bog'liq. Qadim zamonlardan boshlab bu hududda xalq og'zaki ijodi, marosim qo'shiqlari, diniy kuylar va turli musiqiy an'analar mavjud bo'lgan. Ushbu musiqiy meros keyinchalik professional musiqa san'atining rivojlanishiga zamin yaratgan. Ayniqsa xalq kuy-qo'shiqlari bastakorlar uchun muhim ijodiy manba bo'lib xizmat qilgan. Xalq musiqasining melodik boyligi, ritmik xilma-xilligi va obrazli ifoda vositalari bastakorlar tomonidan chuqur o'rganilib, yangi asarlar yaratishda keng qo'llanilgan.

Buxoro bastakorlik maktabining shakllanishida maqom san'ati alohida o'rin tutadi. Maqomlar Sharq musiqa madaniyatining murakkab va mukammal tizimlaridan biri hisoblanadi. Buxoro hududida shakllangan Shashmaqom tizimi bastakorlik san'atining rivojlanishida muhim rol o'ynagan. Shashmaqom nafaqat ijrochilik san'ati, balki bastakorlik uchun ham katta ijodiy imkoniyatlar yaratgan. Maqomlarning lad tizimi, murakkab ritmik tuzilmalari va o'ziga xos melodik rivojlanish usullari bastakorlar uchun ilhom manbai bo'lib xizmat qilgan.

Tarixiy manbalarga ko'ra, Buxoro amirligi davrida musiqa san'ati ayniqsa yuqori darajada rivojlangan. Amir saroyida faoliyat yuritgan hofizlar, sozandalar va bastakorlar musiqiy madaniyatning rivojlanishiga katta hissa qo'shganlar. Saroy muhitida professional musiqachilar uchun qulay sharoitlar yaratilgan bo'lib, ular yangi kuy va qo'shiqlar yaratish bilan shug'ullanganlar. Bu jarayon bastakorlik maktabining shakllanishiga va uning professional darajada rivojlanishiga xizmat qilgan.

Buxoro bastakorlik maktabining rivojlanishida ustoz-shogird an'anasi muhim o'rin egallagan. Musiqa san'ati avloddan avlodga asosan og'zaki ravishda o'tgan. Ustozlar o'z bilim va tajribalarini shogirdlariga yetkazib, ularni bastakorlik va ijrochilik sirlariga o'rgatganlar. Ushbu an'ana orqali musiqiy bilimlar, ijro uslublari va bastakorlik tamoyillari saqlanib qolgan hamda keyingi avlodlarga yetib kelgan. Ustoz-shogird tizimi nafaqat bilim berish, balki ijodiy tafakkurni rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etgan.

Buxoro bastakorlik maktabining shakllanishida diniy va marosim musiqasi ham muhim rol o'ynagan. Buxoro tarixan islom madaniyatining muhim markazlaridan biri bo'lganligi sababli diniy marosimlar, zikr va tasavvufiy qo'shiqlar keng tarqalgan. Ushbu musiqiy an'analar bastakorlarning ijodiy qarashlariga ham ta'sir ko'rsatgan. Tasavvufiy falsafa va ruhiy kechinmalar ko'plab musiqiy asarlarda o'z ifodasini topgan.

Bastakorlik maktabining shakllanishida sozanda va hofizlarning faoliyati ham katta ahamiyatga ega bo'lgan. Ular ijro jarayonida mavjud kuylarni boyitib, yangi ohanglar yaratganlar. Ba'zi hollarda esa ijro jarayonining o'zida yangi musiqiy

g'oyalar paydo bo'lib, ular keyinchalik mustaqil asar sifatida shakllangan. Bu jarayon bastakorlik ijodining tabiiy rivojlanishiga olib kelgan.

XIX asr oxiri va XX asr boshlarida Buxoro bastakorlik maktabi yangi bosqichga ko'tarildi. Bu davrda professional musiqa san'ati bilan bir qatorda xalq musiqasi ham faol rivojlanishda davom etdi. Bastakorlar an'anaviy maqom tizimi asosida yangi kuy va qo'shiqlar yaratib, musiqiy merosni yanada boyitdilar. Shu bilan birga, yangi ijtimoiy va madaniy sharoitlar musiqaning mazmuni va shakliga ham ma'lum darajada ta'sir ko'rsatdi.

Buxoro bastakorlik maktabining tarixiy asoslarini o'rganish shuni ko'rsatadiki, bu maktab ko'p asrlik madaniy tajriba, xalq an'analari va professional musiqiy tafakkurning uyg'unlashuvi natijasida shakllangan. Unda xalq musiqasi, maqom san'ati, saroy madaniyati va ustoz-shogird an'anasi o'zaro bog'liq holda rivojlangan. Aynan shu omillar Buxoro bastakorlik maktabining o'ziga xos ijodiy qiyofasini shakllantirgan.

Shunday qilib, Buxoro bastakorlik maktabining shakllanishi murakkab tarixiy jarayon bo'lib, u mintaqaning madaniy hayoti bilan bevosita bog'liqdir. Ushbu maktabning paydo bo'lishida xalq musiqasi, maqom san'ati, saroy madaniyati hamda ustoz-shogird an'anasi muhim omil sifatida namoyon bo'lgan. Bu jarayon natijasida o'ziga xos ijodiy tamoyillarga ega bo'lgan bastakorlik an'analari shakllanib, keyingi davrlarda yanada rivojlanib borgan.

Buxoro bastakorlik maktabi o'zining boy musiqiy merosi, chuqur estetik qarashlari va o'ziga xos ijodiy tamoyillari bilan Markaziy Osiyo musiqa madaniyatida alohida o'rin egallaydi. Ushbu maktab vakillari tomonidan yaratilgan asarlar milliy musiqaning melodik boyligi, murakkab lad tizimi, chuqur ma'naviy mazmuni va badiiy ifodaviyligi bilan ajralib turadi. Bastakorlik maktabining ijodiy tamoyillari asosan maqom san'ati, xalq musiqasi hamda professional ijrochilik an'analari bilan uzviy bog'liq holda shakllangan.

Buxoro bastakorlik maktabining eng muhim ijodiy tamoyillaridan biri an'anaviy musiqiy merosga tayanish hisoblanadi. Bastakorlar o'z asarlarini yaratishda xalq kuy-qo'shiqlari, maqom yo'llari va an'anaviy ritmik tuzilmalardan keng foydalanadilar. Bu jarayon milliy musiqa ruhini saqlab qolish hamda yangi musiqiy asarlar yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bastakorlar an'anaviy ohanglardan ilhom olib, ularni yangi badiiy shakllarda ifodalashga intilganlar.

Buxoro bastakorlik maktabining yana bir muhim tamoyili melodik rivojlanishning o'ziga xos usullaridan foydalanishdir. Bu maktab bastakorlarining asarlarida kuylarning bosqichma-bosqich rivojlanishi, melodik chiziqlarning asta-sekin murakkablashuvi va ohanglarning boy bezaklar bilan ifodalanishi kuzatiladi. Melodik rivojlanish jarayonida maqom ladlarining imkoniyatlari keng qo'llanadi. Bu esa musiqaning emotsional ta'sir kuchini oshiradi.

Buxoro bastakorlik maktabida ritmik tuzilma ham alohida ahamiyatga ega. Musiqiy asarlarda murakkab ritmik shakllar, turli usullar va zarb tizimlari qo'llaniladi. Ayniqsa maqom musiqasida uchraydigan ritmik usullar bastakorlik ijodida muhim o'rin tutadi. Ritmik xilma-xillik musiqaning ichki harakatini kuchaytirib, asarning badiiy ta'sirchanligini oshiradi.

Buxoro bastakorlik maktabining ijodiy uslubida improvizatsiya elementlari ham muhim rol o'ynaydi. Ko'plab bastakorlar ijod jarayonida improvizatsiyadan foydalanib, yangi melodik g'oyalarni yaratganlar. Improvizatsiya bastakorlik ijodining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u musiqachining ijodiy tafakkurini namoyon etishga imkon beradi. Shu bilan birga, improvizatsiya jarayonida paydo bo'lgan yangi ohanglar keyinchalik mustaqil asarlar sifatida shakllangan.

Buxoro bastakorlik maktabining muhim xususiyatlaridan biri uning chuqur falsafiy va ma'naviy mazmun bilan boyitilganligidir. Ko'plab musiqiy asarlarda inson ruhiyati, muhabbat, sadoqat, hayotning ma'nosi kabi mavzular ifoda etiladi. Tasavvufiy falsafa ham bastakorlar ijodiga kuchli ta'sir ko'rsatgan. Tasavvufiy qarashlar asosida yaratilgan kuylar insonning ichki dunyosini, ruhiy kechinmalarini va ilohiy muhabbat g'oyalarini ifodalaydi.

Buxoro bastakorlik maktabining yana bir muhim jihati musiqiy shakllarning o'ziga xosligi bilan bog'liqdir. Bastakorlar an'anaviy maqom shakllari asosida turli musiqiy kompozitsiyalar yaratganlar. Ushbu shakllar asosan maqom yo'llarining ichki tuzilishiga asoslangan bo'lib, ular muayyan tartibda rivojlanadi. Musiqiy shaklning mantiqiy rivojlanishi asarning yaxlitligini ta'minlaydi.

Buxoro bastakorlik maktabining uslubiy xususiyatlari orasida musiqiy bezaklarning keng qo'llanilishi ham muhim o'rin tutadi. Melodiyalar ko'pincha turli bezaklar, trillalar, melizmalar va boshqa ifodaviy vositalar bilan boyitiladi. Bu bezaklar musiqaning badiiy ifodasini kuchaytirib, ijro jarayoniga o'ziga xos nafislik bag'ishlaydi.

Shuningdek, bastakorlik maktabining muhim tamoyillaridan biri musiqaning ijrochilik an'analari bilan uzviy bog'liqligidir. Bastakorlar o'z asarlarini yaratishda ijrochilarning imkoniyatlarini ham hisobga olganlar. Natijada yaratilgan asarlar hofiz va sozandalar tomonidan yuqori darajada ijro etilishi mumkin bo'lgan musiqiy tuzilishga ega bo'lgan.

XX asrga kelib Buxoro bastakorlik maktabining ijodiy tamoyillari yangi sharoitlarda yanada boyidi. Bastakorlar an'anaviy musiqiy shakllarni saqlab qolgan holda yangi musiqiy g'oyalarni ham qo'llay boshladilar. Bu jarayon milliy musiqa san'atining zamonaviy rivojlanishiga zamin yaratdi.

Buxoro bastakorlik maktabining ijodiy tamoyillari va uslubiy xususiyatlarini o'rganish shuni ko'rsatadiki, bu maktab milliy musiqa an'alarini saqlab qolish bilan birga ularni rivojlantirishga ham katta e'tibor qaratgan. Bastakorlar an'anaviy lad

tizimi, ritmik shakllar va melodik rivojlanish usullaridan foydalanib, yangi badiiy asarlar yaratganlar.

Shunday qilib, Buxoro bastakorlik maktabining ijodiy tamoyillari milliy musiqa merosiga tayanish, melodik rivojlanishning o'ziga xos usullari, ritmik xilma-xillik, improvizatsiya elementlari hamda chuqur ma'naviy mazmun bilan ajralib turadi. Ushbu tamoyillar bastakorlik maktabining badiiy qiyofasini belgilab, uning ko'p asrlik rivojlanish jarayonida muhim rol o'ynagan.

Buxoro bastakorlik maktabi uzoq tarixiy jarayon davomida shakllanib, turli davrlarda ijtimoiy-madaniy sharoitlar ta'sirida rivojlanib borgan. Ushbu maktabning evolyutsion rivojlanish jarayonini tahlil qilish milliy musiqa madaniyatining tarixiy taraqqiyotini anglashda muhim ahamiyat kasb etadi. Buxoro bastakorlik maktabining rivojlanishi bir necha tarixiy bosqichlardan iborat bo'lib, har bir bosqich o'zining ijodiy xususiyatlari, estetik qarashlari hamda musiqiy shakllari bilan ajralib turadi.

Buxoro bastakorlik maktabining dastlabki shakllanish bosqichi qadimiy davrlarga borib taqaladi. Bu davrda musiqiy ijod asosan xalq og'zaki an'analari asosida rivojlangan. Turli marosim qo'shiqlari, mehnat qo'shiqlari, diniy kuylar va xalq qo'shiqlari musiqiy madaniyatning asosiy qismini tashkil etgan. Ushbu kuylar og'zaki ravishda avloddan avlodga o'tib kelgan bo'lib, keyinchalik professional musiqa san'atining shakllanishiga zamin yaratgan. Xalq musiqasi melodik boyligi, ritmik xilma-xilligi va obrazli ifoda vositalari bilan bastakorlar uchun muhim ijodiy manba bo'lib xizmat qilgan.

Buxoro bastakorlik maktabining ikkinchi rivojlanish bosqichi o'rta asrlar davriga to'g'ri keladi. Bu davrda Buxoro ilm-fan va madaniyat markazlaridan biri sifatida shakllangan. Musiqa san'ati ham boshqa san'at turlari bilan bir qatorda rivojlanib, professional musiqachilar va bastakorlar faoliyati kengaygan. Ayniqsa maqom san'ati ushbu davrda mukammal tizim sifatida shakllangan. Maqomlar nafaqat ijrochilik san'ati, balki bastakorlik faoliyatining ham asosiy poydevori bo'lib xizmat qilgan.

Maqom tizimining shakllanishi bastakorlik ijodiga yangi imkoniyatlar yaratdi. Bastakorlar maqom ladlari, ritmik usullari va melodik rivojlanish tamoyillaridan foydalanib yangi asarlar yaratishga kirishdilar. Ushbu jarayon professional bastakorlik maktabining paydo bo'lishiga olib keldi. Buxoro hududida shakllangan maqom an'analari keyinchalik Shashmaqom tizimining rivojlanishiga asos bo'ldi.

Buxoro bastakorlik maktabining uchinchi rivojlanish bosqichi Buxoro amirligi davri bilan bog'liq. Bu davrda saroy madaniyati rivojlanib, musiqa san'ati davlat himoyasida bo'lgan. Amir saroyida faoliyat yuritgan hofizlar, sozandalar va bastakorlar musiqiy madaniyatni rivojlantirishga katta hissa qo'shganlar. Saroy muhitida yaratilgan musiqiy asarlar yuqori badiiy darajasi bilan ajralib turgan.

Saroy musiqa maktablari bastakorlik san'atining rivojlanishida muhim rol o'ynagan. Bu maktablarda musiqachilar maqom ijrochiligi, sozandalik va bastakorlik

sirlarini chuqur o'rganganlar. Natijada professional musiqiy ijrochilik va bastakorlik an'analari yanada takomillashgan. Shu davrda Shashmaqom tizimi to'liq shakllanib, uning ijrochilik an'analari mustahkamlangan.

Buxoro bastakorlik maktabining keyingi rivojlanish bosqichi XIX asr oxiri va XX asr boshlariga to'g'ri keladi. Bu davrda jamiyat hayotida yuz bergan ijtimoiy va madaniy o'zgarishlar musiqa san'atiga ham ta'sir ko'rsatdi. Bastakorlar an'anaviy musiqiy shakllarni saqlagan holda yangi mazmun va yangi ifoda vositalarini izlay boshladilar. Xalq musiqasi bilan professional musiqa o'rtasidagi aloqalar yanada mustahkamlandi.

XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab Buxoro bastakorlik maktabi yangi rivojlanish bosqichiga o'tdi. Bu davrda milliy musiqa san'ati ilmiy asosda o'rganila boshlandi. Musiqa ta'lim muassasalarining tashkil etilishi, notaga olish jarayonining rivojlanishi va ilmiy tadqiqotlarning kengayishi bastakorlik an'alarini saqlash va rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etdi.

Zamonaviy davrda Buxoro bastakorlik maktabi milliy musiqa madaniyatining muhim tarkibiy qismi sifatida faol rivojlanishda davom etmoqda. Bastakorlar an'anaviy maqom tizimi, xalq kuy-qo'shiqlari va milliy musiqiy shakllardan foydalanib yangi asarlar yaratmoqdalar. Shu bilan birga, zamonaviy musiqiy texnologiyalar va yangi ijrochilik uslublari ham bastakorlik ijodiga kirib kelmoqda.

Bugungi kunda Buxoro bastakorlik maktabining rivojlanishida musiqa ta'limi muassasalari, ilmiy tadqiqot markazlari hamda ijrochilik an'analari muhim rol o'ynamoqda. Yosh musiqachilar va bastakorlar ustoz-shogird an'anasi asosida milliy musiqa merosini o'rganib, uni zamonaviy sharoitlarda davom ettirmoqdalar. Bu jarayon milliy musiqa san'atining uzluksiz rivojlanishini ta'minlaydi.

Buxoro bastakorlik maktabining evolyutsion rivojlanish bosqichlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu maktab ko'p asrlik tarixiy tajriba asosida shakllangan. Har bir davrda bastakorlar o'z zamonasining estetik qarashlari va ijtimoiy sharoitlariga mos ravishda yangi musiqiy g'oyalar yaratganlar. Shu bilan birga, ular milliy musiqaning asosiy an'alarini saqlab qolishga ham katta e'tibor qaratganlar.

Shunday qilib, Buxoro bastakorlik maktabining evolyutsion rivojlanishi xalq musiqasi, maqom san'ati, saroy madaniyati va zamonaviy musiqiy jarayonlarning o'zaro ta'siri natijasida yuzaga kelgan murakkab tarixiy jarayon hisoblanadi. Ushbu maktabning boy merosi bugungi kunda ham milliy musiqa madaniyatining muhim qismi sifatida o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda.

Buxoro bastakorlik maktabi o'zbek milliy musiqa madaniyatining eng muhim va boy an'alaridan biri hisoblanadi. Ushbu maktabning shakllanishi va rivojlanishi Buxoro hududining ko'p asrlik madaniy, tarixiy va ijtimoiy hayoti bilan uzviy bog'liqdir. Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, Buxoro bastakorlik maktabi xalq

musiqasi, maqom san'ati, saroy madaniyati hamda ustoz-shogird an'analari asosida shakllangan murakkab va serqirra ijodiy tizim sifatida namoyon bo'ladi.

Maqolada ko'rib chiqilganidek, Buxoro bastakorlik maktabining shakllanishida xalq og'zaki ijodi muhim poydevor vazifasini bajargan. Xalq kuy-qo'shiqlari, marosim va diniy qo'shiqlar bastakorlar uchun asosiy ilhom manbai bo'lib xizmat qilgan. Ayniqsa maqom san'ati, xususan Shashmaqom tizimi bastakorlik ijodining rivojlanishida muhim rol o'ynagan. Maqomlarning lad tizimi, melodik rivojlanish usullari hamda murakkab ritmik tuzilmalari bastakorlar tomonidan yangi musiqiy asarlar yaratishda keng qo'llanilgan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Buxoro bastakorlik maktabining ijodiy tamoyillari an'anaviy musiqiy merosga tayanish, melodik rivojlanishning o'ziga xos usullari, ritmik xilma-xillik, improvizatsiya elementlari hamda chuqur ma'naviy-falsafiy mazmun bilan xarakterlanadi. Ushbu tamoyillar bastakorlarning musiqiy tafakkurini belgilab, ularning asarlarida milliy ruh va estetik qarashlarning ifodalanishiga xizmat qilgan.

Buxoro bastakorlik maktabining evolyutsion rivojlanishi esa bir necha tarixiy bosqichlarni o'z ichiga oladi. Dastlabki bosqichda xalq musiqasi va og'zaki ijod an'analari ustuvor bo'lgan bo'lsa, keyingi davrlarda maqom tizimi asosida professional bastakorlik san'ati shakllangan. Buxoro amirligi davrida saroy madaniyatining rivojlanishi bastakorlik faoliyatining yanada takomillashishiga olib kelgan. XX asrga kelib esa bastakorlik maktabi yangi ijtimoiy va madaniy sharoitlarda rivojlanib, an'anaviy va zamonaviy musiqiy jarayonlarning uyg'unlashuvi kuzatilgan.

Zamonaviy davrda Buxoro bastakorlik maktabi milliy musiqa madaniyatining muhim tarkibiy qismi sifatida o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Musiqa ta'limi muassasalari, ilmiy tadqiqotlar hamda ijrochilik an'analari orqali ushbu maktabning boy merosi yosh avlodga yetkazilmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy bastakorlar an'anaviy musiqiy uslublarni saqlagan holda yangi ijodiy izlanishlar olib bormoqdalar.

Xulosa qilib aytganda, Buxoro bastakorlik maktabi ko'p asrlik tarixiy tajriba, milliy an'analar va professional musiqiy tafakkurning uyg'unlashuvi natijasida shakllangan noyob musiqiy maktabdir. Uning ijodiy tamoyillari va rivojlanish bosqichlarini chuqur o'rganish milliy musiqa merosini saqlash, rivojlantirish hamda musiqa ta'limi jarayonida samarali foydalanish uchun muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Саидий, Саид Болта-Зода, Салимова, Бахринисо Бахромжон кизи. Вариационный подход к построению однородной музыки, размышление идеального подхода к её решению. Science and Education 3 (8), 138-144

2. Саид Болтазода, Саидий. Эффект образования музыки к системы общеобразовательной школы. *Science and Education* 3 (8), 224-230
3. СБЗ Саидий. Диалектика и образовательный процесс смена состояний системы образования как деятельности. *Science and Education* 5 (6), 151-157
4. СБ Саидий. Определения понятий диктанта в теории музыки. *Science and Education* 3 (12), 823-828.
5. СБЗ Саидий. Обратный сдвиг гармоничный линии в многоголосных произведениях. *Science and Education* 3 (12), 871 - 877
6. КБ Холиков. Направляющие основы методики для педагогов и студентов музыкально эстетическая развития детей в садике. *Science and Education* 3 (2), 1233-1239
7. КБ Холиков. Некоторые новые вопросы, связанные с применением методов и приёмов музыки в общеобразовательной системе. *Science and Education* 4 (7), 100-106
8. КБ Холиков. Некоторые задачи, сводимые к вокальным управлениям голоса, при кантрапунктной музыки. *Scientific progress* 2 (3), 697-704
9. КБ Холиков. Вокальная культура как психологический феномен. Актуальные вопросы психологии, педагогики, философии 2 (11), 118-121
10. КБ Холиков. Диалоговые методы определения тональностей (не по квинтовому кругу)
Science and Education 4 (7), 198-205
11. СБ Саидий. Психологические характеристики музыкальных звуков. *Узбекистан* 2 (2), 76-82
12. Саид Болтазода, Саидий. Механизмы формирования культуры почитания человеческих ценностей у старшеклассников на основе фольклора в хоре. *Science and Education* 4 (2), 1386-1391
13. Саидий, Саид Болтазода. Сложный принцип формообразования в изоритмическом сложений музыки. *Science and Education* 3 (11), 962-969
14. Саидий, Саид Болтазода. О некоторых простейших обобщениях приёмов и методов по музыке общеобразовательной школе. *Science and Education* 3 (8), 196-203
15. Саидий, Саид Болтазода. Принципы и приложения музыкальной формы. *Science and Education* 5 (2), 432-438
16. Саидий, Саид Болтазода. Нестандартные психологические структуры и модуляция в педагогике. *Science and Education* 5 (2), 348-354
17. Саидий, Саид Болтазода. Обменное приёмы аккордов семейство субдоминанты и доминанты использование на фортепиано. *Science and Education* 5 (2), 439-444

18. Саидий, Саид Болтазода. Об эффектно влияние теории, в создании музыкального произведения. *Science and Education* 3 (12), 864 - 870
19. Саидий, Саид Болтазода. Основные направления возбуждения мелкой моторики по направление музыки. *Science and Education* 3 (10), 582-590
20. Саидий, Саид Болтазода. Песни, обработка народных песен и развития мастерства учащихся. *Science and education.* 3 (4), 1200-1205
21. Саидий, Саид Болтазода. Художественно-педагогическое общение как средство формирования музыкальной мотивации школьников. *Science and Education* 5 (2), 322-327
22. Саидий, Саид Болтазода. Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. *Science and Education* 3 (5), 1484-1492
23. Саидий, Саид Болтазода. Оценка качества педагогического мастерство, в проведения занятий сольфеджио в ВУЗах. *Science and Education* 4 (1), 604-610
24. Саидий, Саид Болтазода. Подробная информация к навыкам музыкального и экспериментального моделирования при решении задач дирижирования. *Science and Education* 2 (12), 803-811
25. Саидий, Саид Болтазода. Элементы абстрактной и абсолютной звучании музыкального звука. *Science and Education* 4 (1), 597-603
26. Саидий, Саид Болтазода. Теоретическое рассмотрение вероятности совпадения неаккордовых звуков в произведениях. *Science and Education* 4 (1), 556-562
27. Саидий, Саид Болтазода. Повышение или понижение основных ступеней, знаки альтерации. *Science and Education* 3 (12), 878 - 884
28. Саидий, Саид Болтазода. Обратный сдвиг гармоничный линии в многоголосных произведениях. *Science and Education* 3 (12), 871 -877
29. Саидий, Саид Болтазода. Субхонов, Отабек Адилович. Основы управления музыкального диктанта по сольфеджио. *Science and Education* 3 (3), 825-830
30. Саидий, Саид Болтазода. Интерпретация современных методов работы с малоуспеваемыми музыкантами. *Scientific Journal* 3 (3), 1193-1199